

ECONOMIA ANIMALIERĂ A COMUNITĂȚILOR NEOLITICE TÂRZII (VINÇA C1-C2) DE LA UIVAR, JUDEȚUL TIMIȘ

*Georgeta El Susi**

Cuvinte cheie: Uivar, Vința C, arheozoologie, faună neolitică, vânătoare

Keywords: Uivar, Vința C, zooarchaeology, neolithic fauna, hunting

Faza de construcție 3b, str. 3.7 (Vința C1)

Din acest nivel de locuire s-au analizat 636 resturi de faună, prelevate din gropile de pari și șanțurile de fundație a trei edificii, H3e-1, H3e-2 și H3e-3. Prima locuință, aflată pe amplasamentul casei H3f-1 din nivelul anterior a furnizat 257 resturi animaliere, dintre care 113 determinabile. În partea de răsărit a edificiului au fost cercetate structurile nearese ale unui alt complex, notat H3e-2, amplasat pe locul ocupat de partea de est a casei H3f-1 din nivelul 3.9.1¹. Acesta a furnizat 230 oase, dintre care 109 determinabile. Din a treia construcție s-au adunat doar 149 fragmente. Întrucât eșantionul din cele trei construcții este redus, procentajele speciilor pe fragmente (NISP) și indivizi (NMI) le-am estimat per total (Tab. 1). Potrivit datelor obținute, rata speciilor vâdate se menține crescută, înregistrându-se 43,62%, față de 56,38%, rata segmentului domestic. Cerbul prevalează cu 21,28%, urmat de suine (20,21%), ovicaprine (19,15%), bovine (17,02%), căprior (10,28%), mistreț (8,87%), bour (2,13%) și iepure (1,06%). Ca NMI prevalează porcul cu 20,59%, urmat de ovicaprine (17,65%), cerb și căprior cu câte 14,71%. Rata vitei este mică, aidoma celei a mistrețului, de numai 11,76%. Bourul este notat cu 5,88% iar iepurele cu 2,94% (Fig. 1).

Cele 48 oase de vită se repartizează la cel puțin patru specimene, dintre care două sub 12 luni, unul de 3-4 ani și unul peste 4 ani. Cele 57 oase de porc aparțin la șapte indivizi cu următoarele vârste: doi indivizi sub 10 luni (dintre care unul sub 2 luni), unul de 10-12 luni, doi de 12-14 luni și doi de 16-22 luni.

* Cercetător independent, Reșița, e-mail: getasusi@yahoo.com

¹ Informații oferite prin bunăvoința colegului Florin Drașovean, căruia îi mulțumim și pe această cale.

Cele 54 oase de ovicaprine se repartizează la trei indivizi sacrificați între 2–6 luni, unul între 2–2,5 ani, unul între 3–3,5 ani și altul sub 16–18 luni. S-au identificat resturi de la două caprine (individul tăiat sub 16–18 luni și cel de 3–3,5 ani) și un berbec (exemplarul de 2–2,5 ani). Pentru celelalte trei exemplare nu s-a realizat diagnoza specifică. Cerbul este notat cu 60 fragmente, sugerând minimum cinci exemplare: un subadult sacrificat puțin sub 24–30 luni și patru adulți. Dintre aceștia, trei aveau cam 4,5–5 ani și unul peste această vârstă. Cele 29 resturi de căprior aparțin unui exemplar de 11–12 luni (vânat la începutul primăverii), altuia sub 12 luni, la doi adulți de 3–4 ani și unui matur de 8–9 ani. De la unul din animalele adulte provine și o porțiune de frontal cu coarnele picate, sugerând vânarea sa pe la finele toamnei. De la mistreț provin 25 oase, din scheletul a patru animale, un juvenil, doi subadulți (2–3 ani) și un matur/senil. Pe baza a două radiusuri proximale stg. apreciem două exemplare adulte de bour. Unui iepure adult i s-au atribuit un coxal, un humerus și un metapod. Este vorba de un exemplar vânat și nu unul mort în vizuină. Diferențele semnificative de reprezentare ale vitei și cerbului ca NMI și NISP se datorează mai ales, numărului mic de resturilor maxilare. În schimb, pentru porc și ovicaprine ponderea segmentelor corporale (Tab. 2) este relativ echilibrată, reflectată și de frecvențele apropiate ca NMI și NISP. Se confirmă încă o dată faptul că, în nivelul locuințelor (de fapt a șanțurilor și gropilor din fundație) predomină elementele mici. Nefiind vorba de gropi menajere este puțin probabil să se fi acumulat prea multe oase mari. Pe de altă parte, spargerea avansată a oaselor de la animalele mari este o caracteristică a eșantionului de la Uivar, fiind legată de practicile de consum și utilizare a oaselor ca materie primă pentru unelte.

Faza de construcție 3b, str. 3.5 (Vinča C1)

Din acest context s-au adunat 428 fragmente osoase, din care 164 provin din două gropi, de mari dimensiuni (F. 899, tăiată de F. 897). Ele au fost identificate în spațiul dintre două case, utilitatea lor nefiind arheologic determinată. Din groapa F. 899 s-au prelevat 116 oase, atribuite la 13 animale (Tab. 3). Astfel, 12 oase provin de la două vite, una de 3,5–4 ani și alta matură; 15 oase aparțin la patru porci, cu vârste de 3 luni, 10–12 luni, 17–22 luni și 4–5 ani. Remarcăm numărul mare de resturi maxilare de suine aruncate în groapa respectivă; posibil să fi fost folosită la un moment dat ca groapă de deșeuri menajere. Distribuția aleatorie a oaselor pe specii și regiuni anatomice nu indică vreun caracter aparte pentru groapa respectivă. De la ovicaprine s-au determinat 10 resturi, atribuite la cel puțin două exemplare, unul de 8–12 luni și altul de 21–24 luni. De la al doilea exemplar, un mascul provine un frontal cu cele două coarne cu lungimea de 200 mm. Piesa are dimensiunile bazei, mari de 69/44/182 mm.

Muchia anterioară este ascuțită, cea nucală rotunjită, cornul este biconvex la bază și plan-convex spre vârf. Este vorba de o piesă de tip *aegagrus* (săbiat). Sutura interfrontală deschisă confirmă vârsta specimenului, de maximum doi ani. Ca element nou, în acest nivel apare câinele, reprezentat în groapa respectivă printr-un metapod. 11 oase provin din scheletul unui singur cerb matur. Aceluiași specimen, vânat în sezonul rece aparține un fragment de frontal cu cornul pe peduncul. Cele 10 oase de mistreț provin de la un subadult și un adult. Adultul avea o înălțime la greabăn de 91,38 cm. Trei oase de căprior au fost atribuite unui exemplar subadult. Din groapa F. 897 am analizat 48 resturi faunistice, aparținând unei vite adulte, unei ovine de circa 12–18 luni, unui căprior subadult, la doi porci (sub 2 luni și în jur de 16 luni), la doi mistreți (unul vânat în jur de 18–24 luni) și doi cerbi (un subadult și un adult).

Un context interesant îl reprezintă platforma cu oase (locuința H3d-3). De pe ea s-au adunat 110 fragmente, dintre care 37 de la vită. Materialul provine de la cel puțin trei animale, sacrificate în jur de 2–2,5 ani, între 3,5–4 ani și 7–9 ani sau mai mult. Cele nouă oase de porc fac parte din scheletul a două specimene, de 8–10 luni și peste un an. Cele șase resturi de ovicaprine provin de la o oaie de circa 10–12 luni și o capră de 18–24 luni. Cele trei oase de cerb aparțin unui exemplar matur și unui subadult (vânat sub doi ani). Șase resturi au fost atribuite unui mistreț de 2–3 ani iar alte trei fragmente unui căprior adult. Analizând statisticile speciilor per nivel (Tab. 3, Fig. 2) am evidențiat câteva diferențe notabile ce constau în: reducerea speciilor sălbatice la 35%, în paralel cu creșterea celor domestice la 65% (ca NISP). Vita prevalează cu 29,44%, urmată de suinele domestice (18,55%) și ovicaprine (16,53%). Dintre speciile sălbatice, cerbul însumează 16,13%, mistrețul doar 10,48%, rata căpriorului reducându-se la 8,47%. Fluctuațiile taxonilor sălbatici, concretizate printr-un procent mai mic de căprior și absența bourului sugerează o oarecare reducere a zonelor deschise. Ponderea speciilor ca NMI pare mai puțin semnificativă pentru caracterizarea eșantionului, ea reflectă mai degrabă, abundența unor elemente scheletice, în detrimentul altora. Și în acest nivel de locuire prevalează resturile cefalice, în proporție de 29,5%, coloana reprezintă doar 12,5%, iar restul segmentelor între 15–22% (Tab. 4).

Faza de construcție 3a, str. 3.4 (Vinča C1)

Din acest orizont s-au analizat 2146 resturi animaliere, ce provin din trei locuințe, notate cu H3c-1 (148 frgm.), H3c-2 (1110 frgm.), H3c-3 (131 frgm.) și trei gropi, F. 721 (167 frgm.), F. 853 (339 frgm.) și F. 884 (261 frgm.). Oasele au fost colectate din gropile de pari și șanțurile de fundație ale locuințelor respective, cât și din cele trei gropi ce bulversau zona centrală a suprafeței

cercetate². Materialele recuperate aparțin fazei Vinča C1. Comparativ cu nivelele anterioare rata speciilor sălbatice se reduce la 37,07% (NISP) sau 34,67% (NMI). Printre mamiferele vâdate, căpriorul prevalează cu 13,25%, urmat de cerb cu 12,28% și mistreț cu 9,59%. Ponderea bourului este ne semnificativă, de 0,9%. În plus apar și niște resturi de iepure (0,73%), vulpe și vidră (fiecare cu câte 0,08). Ca NMI ordinea de frecvență a taxonilor sălbatici se păstrează. În segmentul domestic, oasele de rumegătoare mici prevalează cu 22,6% ca NISP și 27,14% ca NMI. Urmează suinele cu 19,27/ 23,11% și vita cu numai 19,43/ 12,57% (Tab. 5, Fig. 3). Creșterea procentului ovicaprinelor, corelată cu cel ale căpriorului ar sugera unele modificări de ambient, în sensul extinderii zonelor deschise pentru pășunat, prin defrișări consistente.

Vita predomină ca resturi doar în locuința H3c-2 și gropile F. 721 și F. 884. Probabil că ultimele două complexe au fost la un moment dat gropi menajere, în ele fiind aruncate oasele mari, preponderent de la bovine. Diferența procentuală între ponderea vitei pe NMI și NISP este rezultatul reprezentării inegale a segmentelor corporale. Astfel, elementele osoase provenite din părțile carnatate ale membrilor au pondere mică, de numai 10–13%. Probabil că multe elemente au ajuns în alte zone de depunere arheologică³. În perimetrul locuințelor (șanțuri de fundație, gropi de par în cazul de față) nu se puteau acumula decât resturi oase mici. Elementele din extremitățile distale ale membrilor (metapodii, falange) și cele craniene (dentiție izolată) însumează cam 28% fiecare. Spărturile de coloană totalizează 20,5%. În cazul rumegătoarelor mici și porcului, elementele cefalice reprezintă 35–37%; restul părților corporale nu depășesc 15–20%. Notăm în cazul porcului ponderea mică a extremităților picioarelor (8,7%). Probabil aceste părți intrau în consum. Cât despre speciile sălbatice, ponderea diferitelor segmente corporale este relativ egală (Tab. 6). În cazul cerbului, notăm ceva mai multe elemente cefalice și extremități distale (24–26%) și puține din coloană (10%). Trebuie avută în vedere totuși, proporția mare de coaste și vertebre, neatribuite clar vitei sau cerbului. Oricum este de notat faptul că, speciile sălbatice s-au tranșat în perimetrul așezării. În cazul mistrețului evidențiem numeroase resturi cefalice (26,3%) dar foarte puțini canini. Probabil, defensele au fost utilizate ca materie primă pentru prelucrare ori craniile se vor fi utilizat ca trofee. În cazul căpriorului notăm un procent mare de extremități distale de membre, mai ales metapodii (38,6%). Resturile păstrate sunt puternic fragmentate, ele pot fi și deșeuri de prelucrare a metapodiilor.

Ovicaprinele au cele mai multe resturi, 278 fragmente, dintre care 23 sunt atribuite caprei, 48 ovinelor și 207 neatribuite specific. Per ansamblu, din cei

² Informații Fl. Drașovean.

³ Să nu uităm că situl este parțial săpat.

54 de indivizi prezumați, în primele două luni de viață s-au sacrificat patru specimene (7,41%), șase între 2–6 luni (11,11%). Între 6–12 luni procentul atinge 22,22% însemnând 12 indivizi. Faptul sugerează tăieri pe timpul verii, toamnei și până la începutul iernii. Între 1–2 ani se sacrifică 17 exemplare, adică 31,48 %; între 2–4 ani procentul scade la 9,26% (cinci exemplare), crescând la 12,96% între 4–6 ani (șapte exemplare), urmând ca peste 6 ani să se înregistreze doar 3,7% (două exemplare). Acest mod de exploatare viza într-o mare măsură producția de carne, mai ales a juvenililor și subadulților, păstrându-se mai puțin de 20% din efectiv pentru lactate, lână. Chiar dacă se tăiau multe animale juvenile, subadulte, sacrificarea celor din primele luni de viață era redusă. Se aștepta înțărirea lor și apoi se intensificau tăierile, exploatându-se astfel laptele. Probabil, subadulții sacrificați erau preponderent masculii, dacă avem în vedere numărul mai mare de coarne de berbeci prelevate din acest nivel. În privința datelor morfo-metrice ale ovinelor evidențiem următoarele aspecte. Coarnele masculilor avea o robustețe medie, aparținând tipului *copper age*; printre femele existau și exemplare acornute. Pe baza unui metacarp cu GL (lungimea maximă) de 114 mm, provenit din locuința H3c-1 s-a calculat o înălțime la greabăn de 55,29 cm. Este o valoare mică, normală pentru neoliticul din zonă. Că oile nu erau prea înalte, o sugerează și alte două talii estimate pe astragal și calcaneu (care de regulă dau valori mari), obținându-se valori de 58,71 cm și 56,02 cm. Din H3c-2 provine o tibie de la o ovină adultă, cu GL de 170 mm, estimându-se o talie de 51,17 cm, valoare de asemenea mică. Din craniul câtorva capre s-au păstrat cinci coarne, dintre care două de femele. Unul dintre acestea este de tip săbiat, *aegagrus*, celălalt fiind de tip *prisca*. Datele lor metrice nu le depășesc pe cele ale ovinelor, având valori medii.

Cele 237 oase de porc aparțin la minimum 46 de animale; și în acest caz, prezența numeroasă a resturilor maxilare a determinat o creștere a frecvenței speciei ca NMI (23,11%). Grupele de vârstă indică următoarea schemă de sacrificare. Până la 6 luni avem un procent de 24%, până la un an acesta crește la 30,43%, între 1–2 ani se înregistrându-se 32,61%. Practic, până la doi ani se taie circa 87% din efectiv. Ponderele de adulți este mică, de numai 13%. Având în vedere procentul mare de animale tinere cât și proporția mică de adulți, este clar că sporul natural de înmulțire s-a asigurat prin condițiile ambientale optime. Practic Timișul, Bega și sistemul lor hidrografic au favorizat o vegetație arborescentă, de luncă, bună pentru creșterea liberă a porcului. Acesta era o sursă de carne la îndemână, sacrificările având loc tot anul. Puținele date metrice indică exemplare destul de robuste, nu se exclud împerecherile naturale cu mistrețul și el numeros în zonă.

Vitele au 239 resturi de la minimum 25 indivizi, pentru 22 exemplare s-au precizat stadiile de sacrificare. Potrivit acestora, cinci indivizi aveau între 0–2

ani (22,73%), opt între 2–4 ani (36,36%), patru între 4–6,5 ani (18,18%) și cinci între 6,5–9 ani (22,73%). Sesizăm deci, puține tăieri de viței, probabil pentru a întreține lactația la femele și de a conserva cireada și așa nu prea numeroasă. Sacrificările exemplarelor pentru carne, în intervalul 2–4 ani prevalează, vizând în primul rând masculii. În condițiile în care vitele nu erau prea numeroase, se sacrificau cu moderație; pentru carne se preferau animalele ce au atins o greutate corporală adecvată, dar nu foarte bătrâne. Exploatarea laptelui se făcea prin păstrarea vițelilor, cât și prin păstrarea efectivelor mai mulți ani. Evident, folosirea vitei ca forță de muncă se subînțelege din proporția importantă de maturi. Din locuința H3c–2 provine un metacarp cu GL de 207,8 mm, pe baza lui estimându-se o înălțime la greabăn de 128,2 cm (Matolcsi). Pe baza unui indice diafizar de 33,6 piesa a fost atribuită unei femele. Precizăm că dentiția masivă, cu valori ale lui M_3 de 38–39 mm, apropiate de cele ale bourului (41 mm)⁴. Cele 20 oase de câine, în majoritate resturi cefalice, provin de la 5 animale. Cele câteva măsurători arată exemplare mici, de tip *palustris*, unul singur fiind ceva mai mare.

Dintre speciile vâdate, cele mai multe resturi le are căpriorul. Cele 163 oase provin de la 19 animale, vâdate în diverse momente ale anului. Un exemplar a fost ucis pe 5–6 luni (la început de toamnă), doi între 6–12 luni, unul între 12–15 luni (sezonul de vară) și 15 indivizi peste 12–15 luni. Din cei care au depășit 12–15 luni, avem un individ de 2–3 ani, doi de 3–4 ani și doi de 6–8 ani. Pentru doi masculi, cu coarnele pe peduncul s-a estimat momentul sacrificării, în sezonul cald. Deci, vânărea căpriorului se făcea cam tot anul, în funcție de nevoile alimentare și de prezența speciei în vecinătatea așezării. Datele metrice semnaleză o populație de căprior cu exemplare robuste, reflex al unor condiții optime de viață. Cerbul însumează 151 oase, provenind de la 19 animale, pentru două animale nu s-a putut stabili vârsta. Celelalte 17 exemplare au fost vâdate astfel: un animal între 8–12 luni, trei între 1–2 ani, cinci între 2–3,5 ani, două sub 2–2,5 ani și șase peste 2–3,5 ani. Practic, proporția animalelor imature corporal este mare, de 64,71%, față de cea a maturilor corporal, de numai 35,3%. Fie că este vorba de o vânăre intensivă, dictată de nevoile alimentare, vizându-se exemplarele de toate vârstele, prezente în arealul de vânătoare, fie pentru a proteja culturile. Mistrețul era o specie numeroasă în împrejurimile așezării. Pe cele 118 resturi am estimat 19 indivizi, vânați preponderent peste 3–4 ani. Astfel, patru indivizi aveau sub 2 ani, unul între 2–3 ani, trei între 3–4 ani și 11 peste această limită. Proporția de maturi corporali este de 73,69%, față de 26,31% cea de subadult și juvenili. Așadar, exemplarele de mistreț au fost capturate la vârstă matură, probabil combaterea efectului de prădător a

⁴ Prelucrarea biometrică se va face într-o altă lucrare.

contat mai mult decât carnea, care era destul de ațoasă. O serie de oase întregi au furnizat informații despre talia mistrețului. Aceasta oscila între 93,6–102,5 (N = 11), cu o medie de 98,95 cm. Majoritatea valorilor indică masculii. Cele 11 oase de bour provin de la cinci animale adulte și mature. Datele sale metrice sunt la limita celor de vită domestică; de fapt, este destul de greu de separat materialul vitei de cel al bourului, prezența metisajelor nefiind exclusă. Iepurelui aparțin nouă oase, ale unui subadult și trei adulți. Este vorba de animale prinse, oasele sale fiind sparte, sugerând consumul. Vidrei aparține un radius proximal cu Bp/Dp de 10,5/7 mm. Este un element legat de mediul acvatic, bine reprezentat în acele vremuri. Un radius proximal și o spărtură de ulnă provin de la unul/ două carnivore, neputându-se preciza taxonul.

Per ansamblu, față de nivelele anterioare să notăm: scăderea proporției de specii sălbatice sub 40%, în paralel cu creșterea celei de animale domestice. Dintre animalele domestice ovicaprinele și porcul predomină, vita având o pondere redusă în economia locală, nedepășind 19%. De fapt, vita n-a avut niciodată o pondere foarte mare în economia sitului. Cu siguranță, ambientul din câmpia joasă a Banatului n-a prea favorizat creșterea vitelor, ci mai degrabă, pe cea a unor animale de talie mică, porcul și ovicaprinele. Dacă corelăm procentul mare de căprior cu reducerea celui de cerb, putem sesiza la o oarecare extindere a peisajului deschis (intense defrișări?). Ca aspecte tafonomice, menționăm un femur proximal de vită cu tăieri pentru dezarticulare. În rest nu sunt urme, de fapt, gradul de spargere al oaselor este accentuat și eventuale urme de tăiere fiind imposibil de observat.

Faza de construcție 2b, str. 3.3–3.1 (Vinča C2)

Din șanțurile de fundație și gropile de par ale casei H3b–1 (F. 373)⁵ s-au analizat 1097 resturi menajere, atribuite unor specii domestice și sălbatice, cf. clasificării din tabelul 7. Mamiferele domestice prevalează prin cele 432 fragmente (52,62%), atribuite vitei (22,17%), porcului (14,86%), rumegetoarelor mici (14,49%) și câinelui (1,1%). Speciilor sălbatice le revin 389 oase (47,38%), atribuite cerbului (20,83%), mistrețului (12,67%), căpriorului (10,6%), bourului (2,07%), iepurelui (0,97%) și vulpii (0,24%). Ca NMI, segmentul domestic însumează 55,7% față de 44,3%, speciile vâdate. Suinele domestice domină spectrul faunistic cu 18,99%, urmate de ovine și caprine cu 17,72% precum și bovine, cu 16,46%. Cerbul și căpriorul au câte 13,92%, mistrețul 10,13%, bourul 3,8% iar iepurele și vulpea, câte 1,26% fiecare. Distribuția oaselor pe regiuni corporale (Tab. 8), punctează următoarele aspecte: în cazul rumegetoarelor mici, porcului și căpriorului, prevalează resturile cefalice în proporție de 41%, 38% și 33%;

⁵ Drașovean, Schier 2004, 165, Fig. 9.

extremitățile distale ale picioarelor sunt reprezentate prin puține elemente osoase, în jur de 14–16% pentru porc și ovicaprine și 24% pentru căprior. În cazul ovicaprinelor, metapodiile se procesau, puține resturi ajungând în depunerea arheologică. În cazul porcului, părțile distale ale picioarelor intrau în consum. În schimb, în cazul speciilor mari (vită, cerb) resturile cefalice totalizează numai 18,7% predominând părțile distale, în procent de 34,6% pentru vită și 35% pentru cerb. În cazul bourului, extremitățile distale ale membrilor reprezintă 70,5% din materialul speciei.

De la vită provin 182 oase repartizate la minimum 13 specimene, sacrificate astfel: un procent de 38,46% tăieri între 0–2 ani (cinci indivizi), 23,08% între 2–4 ani (trei indivizi), doar 15,38% între 6–9 ani (doi indivizi) și un individ peste 9 ani (7,7%). Două animale (reprezentând 15,38%) au depășit 3–4 ani, fără precizarea exactă a vârstei. Așadar, 61,5% este ponderea tineretului și subadulturilor (sacrificați pentru carne) și 38,46% a animalelor exploatate mai mulți ani, pentru lapte, forță de tracțiune. Un număr de 122 resturi provin de la porc. Cele 15 specimene au fost sacrificate astfel: doi indivizi între 0–6 luni (13,33%), șase între 6–12 luni (40%), patru între 1–2 ani (26,66%) și trei între 2–4 ani (20,1%). Tăierile se făceau prevalent între 6–12 luni, fapt anormal, avându-se în vedere faptul că nu era atinsă greutatea corporală optimă sacrificării. Probabil nevoile imediate ale comunității vor fi dictat acest fapt. Procentul mare de animale tinere și subadulte coroborat cu prevalența speciei în consum, ar sugera condiții optime menținerii unui spor natural al speciei. Utilizarea suinelor în acoperirea măcar parțială a necesarului de carne suplinea sacrificarea, de pildă a bovinelor, ce putea fi folosite la tracțiune și ca furnizoare de lapte.

Cele 119 oase de rumegătoare mici provin de la minimum 14 specimene, sacrificate astfel: două între 2–6 luni (14,29%), patru între 6–12 luni (28,57%), cinci între 1–2 ani (35,71%) și trei între 4–6 ani (21,43%). Menționăm că nu există animale tăiate în primele două luni de viață și nici între 2–4 ani. Totuși proporția mare de juvenili (78%) sugerează sacrificări ale masculilor pentru carne, păstrându-se un efectiv redus de animale pentru lapte și lână. Din cele 14 exemplare, trei sunt capre (doi masculi, o femelă) și trei sunt masculi de Ovis; pentru opt nu există indicii clare de identificare a speciei. De la o oaie provine un radius cu GL (lungimea maximă) de 132 mm, pe baza lui estimându-se o talie de 56,06 cm. Pe materialul ovinelor din locuirea neolitică târzie de la Uivar s-a estimat o variație a înălțimii la greabăn de 48,3–58,6 cm, cu o medie de 55,4 cm (N = 14). În același registru valoric se înscriu datele de la Sănandrei, 49,6–58,2 cm (N = 3; M = 55,2 cm)⁶, Opovo (57,48 cm)⁷ și Vinča

⁶ Date personale nepublicate.

⁷ Greenfield 1986, 411.

(47,8–56,04 cm, $M = 52,5$ cm)⁸. Pe un alt lot de la Vinča s-au apreciat valori de 50,8 cm, 52,27 cm și 55,18 cm⁹. Per ansamblu, datele sunt mici peste tot, confirmând un de tip de ovină mic și gracil. Un studiu mai vechi asupra taliei ovinelor de-a lungul unor epoci istorice și regiuni euro-asiatice arată că, pentru zona A¹⁰, pe perioada de timp înainte de 2000 BC s-a estimat o variație a taliei ovinelor de 57,6–63,1 cm, cu o medie de 59,2 cm ($N = 135$)¹¹. Din acest punct de vedere datele noastre, incluzându-le și pe cele din situri Vinča C sau contemporane lor, se plasează în registrul inferior de variație, chiar sub media zonei A.

Cele nouă resturi de câine sunt sparte, chiar și resturile cefalice, și nu excludem consumul său. Din cei trei indivizi unul avea în jur de 4–5 luni (M1 în erupție), altul sub 15 luni și al treilea era adult. Cei doi indivizi cu dentiția completă erau mici, de tip *palustris*, cf. valorilor Dahr ale seriei mandibulare: 137 și 138,7. Un humerus cu GL de 117 mm a dat o talie de 37,65 cm, valoare mică, tipică epocii.

De la cerb provin 171 resturi, atribuite la 11 specimene. Patru indivizi aveau vârste de 4–5 luni, 8–12 luni, 12–14 luni și 22–24 luni. Alți doi aveau circa 26–29 luni și un altul 30–36 luni. Patru animale au depășit 4–5 ani. Remarcăm proporția mare de juvenili și subadulți (63,6%), față de 36,4% ponderea adulților. Vânărea cerbului se practica pe tot parcursul anului, mai ales în sezonul cald. Mistrețul este bine reprezentat în eșantionul nivelului, cele 104 resturi provin de la opt exemplare, în mare parte adulte și mature. Concret, un individ avea sub 18–24 luni, doi indivizi în jur de 18–24 luni, unul cam 3–4 ani și restul între 4–8 ani. Pe baza unor piese întregi am estimat o variație a taliei de 87,33–106,12 cm, ($N = 8$), cu o medie de 96,5 cm. Printre maturi am identificat două femele și un mascul robust. Cele 87 oase de căprior au fost atribuite la 11 exemplare, cu următoarele vârste: trei între 2–6 luni (prinși vara-toamna), trei între 12–16 luni (primăvara-vara), unul între 2–3 ani, altul între 3–4 ani și trei peste acest stadiu. Practic, juvenili și subadulții însumează cam 55%, restul fiind adulți. Prezența a cinci coarne pe peduncul de la indivizi diferiți ca vârstă, sugerează vânărea intensă a căpriorului în sezonul cald (între mai-septembrie), așa cum o confirmă și dentiția. Un singur exemplar avea coarnele picate, însemnând capturarea animalului respectiv în sezon rece (între noiembrie-martie). Un metacarp cu GL 177 mm indică o talie destul de înaltă comparativ cu materialul din vremurile moderne și actuale. Bourul este o prezență relativ comună și în acest nivel, cele 17 oase indică minimum trei indivizi, unul de circa 2–3 ani și doi peste 3–4 ani. Dintre cele trei exemplare, unul este un taur robust

⁸ Am estimat înălțimile la greabăn pe baza datelor din Dimitrijević 2006, 264, tab. 5.

⁹ Bökönyi 1990, 51.

¹⁰ Aici sunt incluse Germania, Ungaria, fosta Iugoslavie, Grecia, nordul Turciei.

¹¹ Lasota-Moskalewska *et alii* 1998, 325.

având în vedere dimensiunile unui metatars distal de 78/45 mm. Cele opt resturi de iepure provin de la mai mulți indivizi, dar nu avem elemente clare de identificare, decât a unuia singur. De la o vulpe am identificat o pereche de mandibule, sparte la nivelul lui M3; măsurătorile indică un exemplar de mărime medie. Printre oasele cu urme de tăiere nu am identificat decât un corn de capră (juvenil), secționat la bază pentru îndepărtarea sa. Cu urme de ardere sau arse avem doar șapte piese, 39 au pigmentație roșcată, implicând contact cu focul.

Deci ce aduce acest nivel nou? Întâlnim aceleași specii, ponderea vânatului este în continuare mare, vita are procente ușor crescute, dar tot porcul și ovicaprinele reprezintă baza alimentației carnată.

Faza de construcție 2a, str. 2 (Vinča C2-3)

Cele 617 resturi de mamifere atribuite acestei faze provin din gropile de par și șanțurile de fundație ale locuințelor F. 191, F. 205, F. 54 și F. 352/ 351. Edificiul F. 191 a fost localizat în suprafața S. II, continuând și în suprafața I, unde a primit numărul F. 533. În suprafața S. II, adiacentă spre nord-est suprafeței I a fost cercetată o altă structură arsă, notată cu F. 205. Ruinele construcției F. 54 sunt situate la limita dintre suprafețele S. II și S. III iar ultima construcție reprezintă partea de sus a edificiului F. 373 din nivelul anterior¹². Per ansamblu, distribuția pe specii indică prevalența oaselor de la animalele domestice în proporție de 52,7% ca resturi și 51,79% ca indivizi. Vitele domină cu 22,25%, fiind urmate de ovicaprine cu 15,55% și porcine cu 14,04%. Segmentul sălbatic este bine reprezentat și în acest nivel, însumând 47,3% pe resturi și 48,21% pe indivizi. Cerbul are cele mai oase (22,05%), fiind urmat de căprior (11,23%) și mistreț (7,77%). Bourul, iepurele, pisica, vulpea și ursul sunt prezențe rare, totalizând sub 1% (Tab. 9, Fig. 4). Ca elemente inedite amintim ursul și pisica sălbatică. Sub raport morfo-dimensional oasele din acest nivel sunt puțin dimensionabile, păstrându-se parametrii crescuți la bovine, bour, cerb și mistreț. De la un câine provine o mandibulă atribuită clasei *intermedius*, cf lg. Dahr. Pentru mistreț am estimat înălțimi la greabăn de 91,8 cm, 93,6 cm și 10,3,4 cm iar pentru un exemplar domestic o talie de 76,56 cm.

Sub raportul exploatării speciilor amintim următoarele aspecte. În cazul vitei predomină animalele sacrificate între 2-4 ani (44,5%), animalele ținute peste această vârstă reprezintă doar 33,3% (trei indivizi) iar cele sub doi ani reprezintă 22,22% (doi indivizi). Este clară sacrificarea prevalentă a imaturilor corporali sau a acelor ce abia au atins acest stadiu, doar o treime din animale fiind ținute mai mulți ani. La porc se constată sacrificări preponderente în primul an de viață (44,4%), ceva mai puțin în al doilea (33,3%), ponderea adulților

¹² Drașovean, Schier 2004, 165, Fig. 9.

fiind mică (22,3%). La ovine și caprine avem o exploatare axată pe obținerea cărnii, până la doi ani, tăindu-se 78,56%. Între 2–4 ani nu se înregistrează tăieri iar între 4–6 ani, doar 21%. În cazul cerbului, din cele opt exemplare, unul este tânăr, patru subadulti și trei adulți/maturi. În cazul căpriorului, dintre cei șapte indivizi, cinci sunt adulți/maturi și 2 subadulti. În cazul mistrețului, se vânau predilect animalele mature, astfel din cei cinci indivizi, doar unul este subadult restul adulți și maturi.

Și în acest nivel proporția de specii vâdate este mare, în jur de 47–48%. Se exploatează prevalent cerbul, ce înregistrează cel mai mare procent de până acum ca NISP (22,05%), depășind cota bovinelor. Proporția bourului este redusă, la 1–3,5%, căpriorul și mistrețul sunt importante în domeniul vânătorii. Speciile domestice au procentaje aproape identice cu cele din nivelul 2b. În segmentul domestic, rumegătoarele mici și porcul predomină. Sacrificarea speciilor domestice viza în primul rând obținerea cărnii, cu o proporție mică, de circa 20–30%, animale exploatare pentru lapte, forță de tracțiune. Nici distribuția pe regiuni corporale (Tab. 10) nu evidențiază aspecte deosebite. Se înregistrează aceeași pondere mare a resturilor cefalice (26–40%) la animalele de talie mică (porc, ovine, caprine, chiar și căprior), reflectată și în numărul mare de indivizi identificați. În cazul bovinelor și cerbului se înregistrează numeroase resturi de extremități distale ale membrilor (falange, spărturi de metapodii). Ponderea lor variază între 34–39%. Numărul lor sporit nu-și are corespondent printre elementele din părțile proximale ale membrilor, ce au o slabă reprezentare, 12% la vită, 19% la cerb. Faptul reflectă pe de-o parte, săparea incompletă a diferitelor obiective din tell și pe de alta, natura contextelor de unde provine materialul osos, gropi și șanțuri de fundație, nepotrivite pentru acumularea elementele osoase mari. Oasele nu poartă urme de tăiere, dar sunt deteriorate de foc. Astfel, din F. 351 provin 40 oase aflate în diverse faze de ardere, iar din F. 205 circa 32 fragmente. Doar complexe F. 191 și F. 54 nu prezintă material osos afectat de foc.

Nivelul 1g1, str. 1 (Vinča C2)

Edificiile arse din stratul 2, notate cu F. 373/351 și F. 205 au fost tăiate de o serie de gropi și șanțuri de fundație ce aparțin unor construcții ulterioare care au fost atribuite stratului 1. Ultima etapă a locuirii neolitice târzii a fost împărțită în două niveluri, notate cu 1g1 și 1g2. Primul nivel (1g1) include o groapă, notată cu F. 370 ce taie structura casei F. 373. Conținutul ei a furnizat și 202 oase de mamifere. Dintre acestea, 146 sunt determinabile, restul fiind spărturi de coaste, sau așchii neatribuite vreunui taxon. În groapă s-au acumulat multe resturi de la specii mari, vită (20,55%) și cerb (19,18%). Ovicaprinele au și ele o frecvență crescută, de 21,23% ca NISP. Lista speciilor sălbatice se

reduce strict la mamiferele cu rol în consum, lipsind bourul și carnivorele mici. Ca NMI, prevalează ovicaprinele cu 27,27%, porcul și vita înregistrând doar 13,64% (Tab. 11, Fig. 5). Cele 30 oase de vită provin de la trei animale, sacrificate sub 15–18 luni, 32–36 luni și peste 3 ani. De la rumegătoarele mici provin 31 piese de la trei ovine, două caprine și unul fără atribuire specifică. Cele două capre au fost sacrificate între 18–24 luni și peste trei ani. Cele trei ovine au fost sacrificate între 6–12 luni, 12–14 luni și 18–24 luni. Un animal de 3–6 luni nu a fost atribuit specific. Cele 23 oase de porc provin de la trei exemplare cu vârstele de 3–4 luni, 6–8 luni și 3–4 ani. În planul vânătorii, cerbul domină cu 19,18%, urmat de căprior cu 13,01% și mistreț cu 8,22%. În general, în groapă s-au aruncat oase din toate regiunile corporale, ponderea diferitelor regiuni corporale fiind oarecum echilibrată (Tab. 12). Aproximativ 29% este ponderea resturilor cefalice, doar 10,5% cea a scheletului axial, aici intervine dificultatea de separare clară a spărturilor de coaste și vertebre dintre vită/cerb, porc/mistreț, căprior/ovicaprine. 26% este ponderea părților seci (distale) ale membrilor și doar 15–18% a părților proximale, bogat carnat ale membrilor și centurile. Complexul respectiv va fi avut rol de groapă menajeră, acesta conținând resturi scheletice de la minimum 22 animale sacrificate, mai ales toamna sau primăvara.

Nivelul 1g2, str. 1 (Vinča C2)

Din contextul respectiv s-au analizat 242 piese, dintre care 177 fragmente provin din locuința H1g2-1 (cea mai târzie construcție neolitică din zona respectivă a tellului) și 65 piese din groapa F. 448 (Tab. 13, Fig. 6). Segmentul domestic însumează 52,85% față de 47,15%, ponderea speciilor vâdate. Potrivit estimărilor procentuale, rumegătoarele mici prevalează cu 28,45%, urmate de cerb cu 24,39%, porc și mistreț cu câte 11,38% fiecare, bovine cu 13,01%, căprior cu 9,76% și bour cu 1,63%. Cele 16 oase de vită aparțin la trei animale cu vârste de 8–12 luni, 24–30 luni și peste 4–5 ani. Cele 12 oase de porc se distribuie la doi indivizi, de 6–8 luni și 2–3 ani. De la ovine s-au determinat 35 resturi, atribuite la două animale sacrificate între 2–6 luni (primăvara-vara) și alte două între 3–4 ani. Pentru două ovine s-au estimat înălțimi la greabăn de 54,43 cm (pe astragal) și 55,86 cm pe calcaneu, valori mici, normale epocii. În cazul cerbului, cele 30 oase provin de la doi subadulți (sacrificați sub 2–3 ani) și doi adulți. Cele 12 oase de căprior aparțin la două exemplare, ce au depășit 12 luni, fără a se preciza exact momentul sacrificării. Cele trei resturi de bour provin de la o femelă. Și în acest caz, resturile osoase determinate provin în proporție de 40,65% din scheletul distal al membrilor, 22,7% fiind proporția elementelor cefalice; restul părților coporale sunt slab reprezentate, între 8–18% (Tab. 14). De la cerb amintim o tibie proximală care este deformată de foc. De

asemenea, două coaste, posibil de la vită sau cerb, colectate din F. 377 au urme de prelucrare.

Concluzii

Per ansamblu, din nivelele Vinča C (S. I-III) s-au determinat 5368 resturi de mamifere dintre care 3210 fragmente provin din nivelele Vinča C1 și 2158 fragmente din nivelele Vinča C2 (Tab. 15). Pentru a compara distribuțiile principalilor taxoni de-a lungul locuirii neolitice Szakálhát/(Vinča B2), Vinča C1 și C2 am aplicat testul neparametric χ^2 . Rezultate obținute, înscrise în tabelul 16, se interpretează astfel: în locuirea Szakálhát s-au observat mai multe oase de vită și mai puține de cerb, căprior, porc și ovicaprine. Se pare că economia celor mai timpurii comunități neolitice de pe teritoriul actual al României era puternic axată pe exploatarea bovinelor, celelalte specii având o pondere mai mică în alimentație, la fel și vânatul. În etapa Vinča C1, raporturile se inversează în sensul că se înregistrează mai puțină vită și mai multe suine și ovicaprine. În planul vânătorii se înregistrează mai puțin cerb și mai mult căprior. Ovicaprinele și căpriorul sunt numeroase în locuirea Vinča C1 sugerând o ușoară extindere a zonelor deschise (de pășunat?); în schimb, cerbul are o pondere mai mică, însemnând împrejurimi mai puțin împădurite. Așadar în așezarea vinciiană C1 se reduce ponderea vitei în economie și crește cea a porcului, ovicaprinelor și vânatului (căprior, mai ales). În nivelele Vinča C2 se înregistrează o situație inversă, în sensul extinderii arealului împădurit în detrimentul suprafețelor de pășunat. Bovinele sunt mai puține, la fel ovicaprinele, în schimb cerbul este bine reprezentat, în detrimentul căpriorului și mistrețului. Datele de mai sus confirmă procentajele înregistrate de speciile respective de-a lungul celor trei faze de locuire. Astfel în așezarea Szakálhát, ponderea segmentului domestic este de 69,7% față de 30,3%, segmentul sălbatic. În nivelele următoare ponderea vânatului crește la 37,8%, atingând 46,7% în nivelele Vinča C2. Este vorba așadar, de o sporire a ratei vânatului cu circa 16% față de locuirea neolitică Vinča B2. În materie de specii domestice se înregistrează următoarele fluctuații procentuale: bovinele înregistrează procentul maxim în locuirea Szakálhát, de 42,46%, reducându-se la circa 21% în nivelele Vinča C. Ponderea suinelor domestice variază nesemnificativ. Probabil condițiile ambientale, propice unei vegetații specifice creșterii libere a suinelor nu s-au modificat semnificativ de-a lungul celor trei nivele culturale. În schimb, rata rumegătoarelor mici suferă unele fluctuații mai mult sau mai puțin semnificative. Astfel în Vinča B2 ovicaprinele înregistrează 13,7%, procentul crește la 21,2% în Vinča C1, reducându-se la 16,6% în Vinča C2. Probabil sunt fluctuații de densitate ce ar reflecta unele

episoade de extindere/ restrângere a suprafețelor de pășunat, corelate cu defrișările din teren. Faptul este confirmat și de oscilația procentului căpri-orului, după cum urmează: 5,37% în Vinča B2, circa 12,25% în Vinča C1 și 11% spre finele locuirii vinciene. În aceeași ordine de idei, rata cerbului este mică, de 10,2% în Vinča B2, crește puțin în Vinča C1 (13,8%), atingând 22% spre finele așezării neolitice. Intensificarea vânătorii, mai ales a cerbului se manifestă spre finele așezării Vinča C2, fapt ce ar putea sugera o răcire, însoțită de o extindere a zonei împădurite. Procentul mistrețului se menține în jur 10% pe toată durata așezării neolitice; probabil ambientul umed și vegetația specifică de-a lungul cursurilor de apă au reprezentat o caracteristică a împrejurimilor sitului pe durata funcționării sale. Astfel, o serie de elemente faunistice precum vidra, castorul viețuiau pe vechile brațe ale râurilor cu un curs lent, grinduri și mlaștini ale căror maluri erau acoperite de o vegetație arborescentă, formată din stejar, frasin, ulm, arin, plop, salcie. Aceste păduri de luncă erau potrivite și pentru suine. Avându-se în vedere compoziția faunistică și procentajele speciilor se confirmă datele paleobotanice de la Uivar. Acestea atestă un peisaj de câmpie inundabilă, cu un mozaic vegetal, incluzând specii acvatice, ruderales, buruieni, vegetație arborescentă de esență moale, cât și zone de pășuni. S-au evidențiat și fructele unor arbuști ce vegetau în arealul așezării, ca de pildă corn, alun, porumbar, mur, soc¹³.

Cercetările palinologice din Ungaria centrală au evidențiat și ele o tendință de răcire a vremii la finele neoliticului, ce a continuat și în eneolitic. Ea a fost însoțită de extinderea pădurilor de foioase, caracterizate prin predominanța fagului. Pe la începutul epocii cuprului, climatul devine ceva mai rece și umed, răcirea accentuându-se în a doua parte a eneoliticului¹⁴. Evident, schimbările climaterice nu pot argumenta în totalitate creșterea interesului pentru vânătoare în neoliticul târziu. Exploatarea pe scară largă a animalelor sălbatice este o caracteristică a siturilor pluristratificate (telluri) din neoliticul târziu, structura așezărilor respective reflectând o organizare socială complexă¹⁵. O sinteză asupra exploatării animalelor în 12 așezări neolitice târzii din câmpia maghiară a evidențiat, prin aplicare testului χ^2 diferențe semnificative față de epocile anterioare. Acestea constau în diminuarea contribuției ovicaprinelor în economia alimentară, alături de o creștere a interesului pentru vânatul de talie mare (cerb, mistreț, bour). În siturile respective s-au estimat valori medii de 30% pentru bovine, 13% pentru ovicaprine, 14% pentru suinele domestice, 11% pentru mistreț, 17% pentru cerb și 16% pentru bour¹⁶. În așezările Tisza

¹³ Fischer, Rösch 2004, 219–220.

¹⁴ Parkinson *et alii*, 2010, 10.

¹⁵ Bartosiewicz 2005, 60–61.

¹⁶ Bartosiewicz 2005, Tab. 3, 13.

(parțial contemporane cu situl de la Uivar), raportul vânătoare/specii domestice este 1/1¹⁷. Atât datele mai vechi¹⁸ cât și cele mai noi¹⁹ de la Polgár-Csőszhalom au evidențiat o pondere mare a vânatului în așezarea tell și ceva mai mică în așezarea plană. Astfel, în tell vânatul atinge 52% iar în cea plană 37%. Se pare că, exploatarea intensivă a speciilor sălbatice este o caracteristică a locuirilor de tip tell²⁰. Studiul faunei din două așezări neolitice târzii, Vésztő-Magor și Szeghalom-Kovácihalom (Ungaria) au evidențiat date diferite de cele menționate în sinteza de referință. Astfel, pe cele 182 oase determinabile din așezarea tell de la Vésztő-Magor²¹ s-au estimat următoarele procentaje: vita 37%, ovicaprinele și porcul 13–14%, mistrețul 24%, cerbul 9%, bourul 3%. Pe lotul de 144 resturi determinabile de la Szeghalom-Kovácihalom²² s-au obținut procentaje discordante față de cele de la Vésztő-Magor. Astfel vitele au o pondere de 29%, ovicaprinele 44%, porcul doar 4%, cerbul 17% și mistrețul 5%. Per ansamblu speciile sălbatice totalizând 32%. Practic, cele două spectre faunistice diferă între ele, una din explicațiile avansate în literatură fiind aceea că, Vésztő-Magor a fost un centru regional ocupat de elite iar Szeghalom-Kovácihalom doar o așezare satelit. Din păcate, loturile faunistice din cele două situri sunt mici, iar procentajele amintite nu reprezintă o bază sigură de comparație pentru fauna de la Uivar. În general, rezultatele oferite de cele două așezări nu se încadrează nici în „schema” faunei neoliticului târziu, sugerată de sinteza a lui L. Bartosiewicz. Ele diferă prin ponderea ceva mai mică a vânatului (cam 30%), rata foarte mare a ovicaprinelor la Szeghalom-Kovácihalom (44% față de 13%, media pe siturile neolitice târzii) și a bovinelor la Vésztő-Magor (37% față de 30%, media pe siturile târzii). Credem că fauna de la Uivar se corelează în mare măsură cu datele stabilite pe siturile Tisza, mai ales în ceea ce privește proporția mare a vânatului, aproape 1/1, ponderea modestă a suinelor și într-o oarecare măsură a ovicaprinelor. Vita pare să aibă o pondere mult mai mică în economia locală a comunităților de la Uivar. Evident sunt diferențe date de particularități locale și regionale, modalități de abordare a loturilor faunistice, mărimea eșantioanelor și o serie de alți factori.

¹⁷ Bartosiewicz 2005, 52–56.

¹⁸ Bökönyi 1974, 394.

¹⁹ Schwartz 2002, 853–859.

²⁰ Bartosiewicz 2005, 60.

²¹ Pazan 2013, 19.

²² Pazan 2013, 15.

BIBLIOGRAFIE

Bartosiewicz 2005,

L. Bartosiewicz, *Plain talk: animals, environment and culture in the Neolithic of the Carpathian Basin and adjacent areas*, în D. W. Bailey, A. Whittle, V. Cummings (eds), *(Un) settling the Neolithic*, Oxford, 2005, 60–61.

Bökönyi 1974,

S. Bökönyi, *History of domestic Mammals in Central and Eastern Europe*, Budapest, 1974, 394.

Bökönyi 1990,

S. Bökönyi, *Tierknochenfunde der neuesten Ausgrabungen in Srejović D., Vinča and its World*, în International Symposium, *The Danubian Region from 6000 to 3000 B. C.*, vol. LI, 14, Beograd, 1990.

Dimitrijević 2006,

V. Dimitrijević, *Vertebrate fauna of Vinča-Belo Brdo: Excavation campaigns 1998–2003*, în *Starinar*, 56, 2006.

Draşovean, Schier 2010,

Fl. Draşovean, W. Schier, *The neolithic tell sites Parţa and Uivar (Romanian Banat). A comparison of their architectural sequence and organization of social space*, în S. Hansen (ed.), *Leben auf dem Tell als soziale Praxis. Beiträge des Internationalen Symposiums in Berlin vom 26–27 Februar 2007*. Kolloquien zur Vor- und Frühgeschichte, 14, Bonn, 2010, 165.

Draşovean et alii 2017,

Fl. Draşovean, W. Schier, A. Bayliss, B. Gaydarska, A. Whittle, *The lives of houses: duration, context and history at Neolithic Uivar (Forthcoming)*, în *EJA*, 2017, <http://hdl.handle.net/1893/25307>.

Fischer, Rösch 2004,

E. Fischer, M. Rösch, *Archaeobotanische Untersuchungen*, 219–220, în W. Schier, Fl. Draşovean, *Vorbericht über die rumänisch-deutschen Prospektionen und Ausgrabungen in der befestigten Tellsiedlung von Uivar, jud. Timis, Rumänien (1998–2002)*, în *PZ*, 79, 2, 2004.

El Susi 2016,

G. El Susi, *Date arheozoologice inedite asupra locuirii Tiszapolgár de la Uivar (judeţul Timiş)*, în C. Popa (ed.), *AnU. Series Historica*, 20/II, *The Carpathian Basin and the Northern Balkans between 3500 and 2500 BC: Common Aspects and Regional Differences*, 2016, 265–289.

El Susi 2017a,

G. El Susi, *Oase de animale din aşezarea neolitică târzie de la Uivar, jud. Timiş.*

Materialul din șanțurile de fortificație, în Arheovest. Interdisciplinaritate în arheologie și istorie, In honorem Prof. Univ. emerit Doina Benea, Szeged, 2017, vol. 2, 611–641.

El Susi 2017b,

G. El Susi, *Animal Bones from the Neolithic (Szakalhat) levels at Uivar (Timiș County)*, în *Ziridava*, 31, 2017, 29–55.

Grant 1982,

A. Grant, *The use of tooth wear as a guide to the age of domestic ungulates*, în B. Wilson, C. Grigson, S. Payne (eds.), *Ageing and Sexing Animals from Archaeological sites*, BAR IS, 109, 1982, 91–108.

Greenfield 1986,

H. J. Greenfield, *The paleoeconomy of the Central Balkans (Serbia): a zooarchaeological perspective on the Late Neolithic and Bronze age (ca. 4500–1000 BC)*, BAR IS, 304, 1986.

Hammer 1999–2016,

Ø. Hammer, *Past. Paleontological Statistics, Version 3.14, Reference manual*, Natural History Museum University of Oslo, 1999–2016.

Lasota-Moskalewska *et alii* 1998,

A. Lasota-Moskalewska, H. Kobryń, K. Świeżyński, *The size of domestic sheep (Ovis aries L.) in Europe and Asia from the Neolithic to the Middle Age*, Światowit, *Roczniki Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego*, 41, fasc. B, în *Archaeologia Pradziejowa i Średniowieczna*, 323–348.

Parkinson *et alii* 2010,

W. A. Parkinson, R. W. Yerkes, A. Gyucha, A. Sarris, M. Morris, R. B. Salisbury, *Early Copper Age Settlements in the Körös Region of the Great Hungarian Plain*, în *JFA*, 35, 2, 2010, 164–183.

Pazan 213,

R. Kyra Pazan, *Subsistence, Settlement and Social Stratification on the Great Hungarian Plain during the Transition to the Copper Age*, Honors Research Thesis, The Ohio State University, 2013, <http://hdl.handle.net/1811/57695>.

Schier, Drașovean 2004,

W. Schier, Fl. Drașovean, *Vorbericht über die rumänisch-deutschen Prospektionen und Ausgrabungen in der befestigten Tellsiedlung von Uivar, jud. Timis, Rumänien (1998–2002)*, în *PZ*, 79, 2, 2004, 145–230.

Schier 2008,

W. Schier, *Uivar: a late Neolithic-early Eneolithic fortified tell site in western Romania*, în D. Bailey, A. Whittle, D. Hofmann (eds.), *Living well together? Settlement and Materiality in the Neolithic of South-East and Central Europe*, Oxford, 2008, 54–67.

Schwartz 2002,

C. A Schwartz, Part V, in R. Aslan, S. Blum, G. Kastl, F. Schweizer, D. Thum (eds), *Mauerschau: Festschrift für Manfred Korfmann*, Band 2, 2002, 853–859. Greiner: Remshalden-Grunbach.

ANIMAL HUSBANDRY OF THE LATE NEOLITHIC SITE (VINČA C1 AND C2) AT UIVAR, TIMIȘ COUNTY

Abstract

The article puts forward the results of the analysis of 5,368 animal bones from Vinča C (trenches I-III) edifices at Uivar, Timiș County. Of those, 3,210 fragments were gathered from the Vinča C1 levels and 2,158 fragments from the Vinča C2 ones. In order to define the main characteristics of the late Neolithic husbandry, the outcomes have been compared to those of the Szakálhat dwelling in the site. All around, the economy of the Szakálhat communities was focused on cattle raising (42.46%), with a diminished contribution of other mammals (about 13%). Hunting is quoted with 30.3%. In the following levels, the share increases to 37.8%, reaching 46.7% in the Vinča C2 levels. In case of domestic taxa, the further variations have been noted: cattle reach the maximum in the Szakálhat habitation (42.46%), diminishing to 21% in the Vinča C levels. The proportion of domestic swine slightly varies. Most likely the environments, unaltered along the three cultural phases are supposed. Instead, the rate of small ruminants has some less significant fluctuations. Thus they record 13.7% in Vinča B2, increasing to 21.2% in Vinča C1, diminishing to 16.6% in Vinča C2. Probably there were density changes that would reflected some episodes of spreading/ reducing of pastures, associated with a field deforestation. The fact is also confirmed by the oscillation of the roe deer rate as follows: 5.37% in Vinča B2, 12.25% in Vinča C1 and 11% until the end of the Vincian habitation. In the same vein, the red deer rate is only 10.2% in Vinča B2, slightly increasing to 13.8% during Vinča C1, then reaching 22% towards the end of the Neolithic site. The heightening of the hunting, particularly that of red deer could suggest a cooling, accompanied by an extension of the wooded area towards the end of the Vinča C2 settlement. The percentage of the wild boar is around 10% all through the Neolithic settlement; likely the wet environment and the specific vegetation along the watercourses portrayed the site's surroundings during its function. Accordingly, a series of wildlife elements such as otter, beaver lived along the water streams, covered with a soft tree vegetation composed of oak, ash, elm, alder, poplar and willow. Those plain forests were also suitable for the boar and pig. Considering the faunal composition and rates of the species, the paleobotanical data from Uivar were confirmed.

Tabel 1. Distribuția speciilor în locuințele fazei de construcție 3b, str. 3.7. / Species distribution in the building stage 3b, layer 3.7.

Vința C1	H3e-1	H3e-1	H3e-1	Total locuințe 4/3b			
Specii	NISP	NISP	NISP	NISP	%	MNI	%
Bos taurus	26	16	6	48	17,02	4	11,76
Sus s. domesticus	18	18	21	57	20,21	7	20,59
Ovis/Capra	17	27	10	54	19,15	6	17,65
Specii domestice	61	61	37	159	56,38	17	50
Cervus elaphus	22	21	17	60	21,28	5	14,71
Capreolus c.	15	12	2	29	10,28	5	14,71
Sus s. ferrus	11	10	4	25	8,87	4	11,76
Bos primigenius	4	2		6	2,13	2	5,88
Lepus europaeus		3		3	1,06	1	2,94
Specii sălbatice	52	48	23	123	43,62	17	50
Specii determinate	113	109	60	282	100	34	100
Bos/Cervus	24	11	5	40			
Ovic/Capreolus	31	10	12	53			
Coaste	26	27	11	64			
Așchii	63	73	61	197			
Total eșantion	257	230	149	636			

Tabel 2. Distribuția oaselor pe regiuni corporale în faza de construcție 3b, str. 3.7. / Body part distribution in the building stage 3b, layer 3.7.

	Vita			Porc			Ovic.
Complex	H3e-1	H3e-2	H3e-3	H3e-1	H3e-2	H3e-3	H3e-1
Neurocraniu/ ossa corni			1	1		5	2
Viscerocr.				1	3	1	
Dentes sup.							1
Mandibula	2			2	4	3	2
Dentes inf.			1			4	1
Vertebrae	6	2			1		
Sacrum	1						
Costae	6		1	5	1	1	1
Scapula	1			1	3	1	
Humerus		2	1				1
Radius		3		2	2	1	4
Ulna		2		2	1		
Carpalia							
Metacarpus		1					2

	Vita			Porc			Ovic.
Pelvis	2			1	1		1
Femur	2	1					1
Tibia	1	1			2	2	1
Patella	1						
Tarsalia		2	1	1			
Metatarsus		1		1			
Phalanx 1	1	1		1			
Phalanx 2	2						
Phalanx 3	1						
Metapodalia			1			3	
Total	26	16	6	18	18	21	17

continuare

	Ovicaprine		Cerb			Căprior
	H3e-2	H3e-3	H3e-1	H3e-2	H3e-3	H3e-1
Complex						
Neurocraniu/ ossa corni	3	1	1		1	1
Viscerocr.		3	2	1		
Dentes sup.					2	
Mandibula	4	3	2	1	1	4
Dentes inf.	1	1		1	1	
Vertebrae	1		2	2	1	1
Sacrum				1		
Costae	4		2			1
Scapula	1		3	2	1	
Humerus	1					1
Radius	2		2	2		
Ulna						1
Carpalia				1		
Metacarpus	1			2		
Pelvis	2			1	1	
Femur			1			2
Tibia	4		1	2	1	4
Tarsalia			1	1		
Metatarsus	3	1	3	4	2	
Phalanx 1			2		1	
Phalanx 2						
Metapodalia		1			5	
Total	27	10	22	21	17	15

continuare

	Căprior	Mistreț			Bour	
Complex	H3e-2	H3e-1	H3e-2	H3e-3	H3e-1	H3e-2
Neurocraniu/ ossa corni	2					
Viscerocr.		2	1			
Dentes sup.						
Mandibula	1	2	1	1		
Dentes inf.		1	1			
Vertebrae				1		
Costae		1	1			
Sacrum			1			
Scapula			1			
Humerus	1	1	1			
Radius	3			1	1	1
Ulna		1				
Carpalia					1	1
Metacarpus	1					
Pelvis						
Femur	1	1			2	
Tibia	1					
Tarsalia						
Metatarsus	1		1	1		
Phalanx 1		2	1			
Phalanx 2	1		1			
Metapodalia						
Total	12	11	10	4	4	2

Tabel 3. Distribuția speciilor în faza de construcție 3b, str. 3.5. / Species distribution in the building stage 3b, layer 3.5.

Vința C1	H3d-3/platformă		F. 897/groapă		F. 899/groapă	
Specii	NISP	NMI	NISP	NMI	NISP	NMI
Bos taurus	37	3	5	1	12	2
Sus s. domesticus	9	2	4	2	15	4
Ovis/Capra	6	2	5	1	10	2
Canis familiaris					1	1
Specii domestice	52	7	14	4	38	9
Cervus elaphus	3	2	11	2	11	1
Capreolus c.	3	1	4	1	3	1
Sus s. ferrus	6	1	5	2	10	2

Vinča C1	H3d-3/platformă		F. 897/groapă		F. 899/groapă	
Specii sălbatice	12	4	20	5	24	4
Specii determinate	64	11	34	9	62	13
Bos/Cervus	19		3		3	
Ovic/Capreolus	3					
Coaste	15		2		25	
Așchii	9		9		26	
Total eșantion	110		48		116	

continuare

Complexe	Reparații H3e-2		Total			
	NISP	NMI	NISP	%	NMI	%
Specii						
Bos taurus	19	2	73	29,44	8	15,38
Sus s. domesticus	18	4	46	18,55	12	23,08
Ovis/Capra	20	7	41	16,53	12	23,08
Canis familiaris			1	0,4	1	1,92
Specii domestice	57	13	161	64,92	33	63,46
Cervus elaphus	15	2	40	16,13	7	13,46
Capreolus c.	11	2	21	8,47	5	9,62
Sus s. ferrus	5	2	26	10,48	7	13,46
Specii sălbatice	31	6	87	35,08	19	36,54
Specii determinate	88	19	248	100	52	100
Bos/Cervus	11		36			
Ovic/Capreolus	7		10			
Coaste	12		54			
Așchii	36		80			
Total eșantion	154		428			

Tabel 4. Distribuția oaselor pe regiuni corporale în str. 3.5. / Body part distribution in the layer 3.5.

Complex	Vită				Porc				Ovic.
	H3d-3	F. 897	F. 899	H3e-2	H3d-3	F. 897	F. 899	H3e-2	F. H3d-3
Neurocraniu/ ossa corni	1		1	1	2		1	3	2
Viscerocr.	3			1			2	1	1
Dentes sup.	1		1						
Mandibula	6			1	2	1	4	3	1
Atlas								1	
Axis	1		1						
Vertebrae	1	1		1	1		1		2

	Vită				Porc				Ovic.
Sacrum	1								
Costae	1			2	1		3	1	
Scapula		2			1				
Humerus	7						1	1	
Radius	1		2	1	1		2	2	
Ulna								2	
Carpalia			1						
Metacarpus	2			3		1			
Pelvis	2			2			1	1	
Femur	2		2	1	1				
Patella	1					1			
Tibia	4		2	1		1		2	
Talus		1							
Calcaneus	1							1	
Metatarsus	1		2	1					
Phalanx 1	1			2					
Phalanx 2		1		2					
Metapodalia									
Total	37	5	12	19	9	4	15	18	6

continuare

	Ovicaprine				Cerb		Căprior		
	F. 897	F. 899	H3e-2	H3d-3	F. 897	F. 899	H3e-2	H3d-3	F. 897
Complex									
Neurocraniu/ ossa corni		1	1			2	1	1	1
Viscerocr.		1		1		1		1	
Dentes sup.		1	3						
Mandibula	3	2	6				2		
Atlas									
Axis									
Vertebrae							1		
Sacrum					1				
Costae		1	1		2		1		
Scapula					1	1			
Humerus			3						1
Radius	1	1	3	1			1		1
Ulna			1		1				
Carpalia						1			

	Ovicaprine			Cerb			Căprior		
Metacarpus			1		1		2		
Pelvis					1	3			
Femur	1						1		
Patella									
Tibia				1	2	1			
Talus			1		1	1			
Calcaneus					1				
Metatarsus		3					5	1	
Phalanx 1						1			
Phalanx 2									
Metapodalia							1		1
Total	5	10	20	3	11	11	15	3	4

continuare

	Căprior		Mistreț		Câine			
Complex	F. 899	H3e-2	H3d-3	F. 897	F. 899	H3e-2	F. 899	Total
Neurocraniu/ ossa corni		1						19
Viscerocr.		1			1			14
Dentes sup.								6
Mandibula			1	1		1		34
Atlas						1		2
Axis								2
Vertebrae								8
Sacrum								2
Costae			1		3			17
Scapula	1	1	1		2			10
Humerus	1	1	2			3		20
Radius		1		1	1			20
Ulna		1			1			6
Carpalia								2
Metacarpus								10
Pelvis		1	1					12
Femur		1			1			10
Patella								2
Tibia								14
Talus				2				6
Calcaneus					1			4

	Căprior		Mistret		Câine			
Metatarsus	1	2						16
Phalanx 1		1		1				6
Phalanx 2								3
Metapodalia							1	3
Total	3	11	6	5	10	5	1	248

Tabel 5. Distribuția speciilor în locuințele fazei de construcție 3a, str. 3.4. / Species distribution in the building stage 3a, layer 3.4.

	H3c-1		H3c-2		H3c-3		F. 721	
Specii	NISP	NMI	NISP	NMI	NISP	NMI	NISP	NMI
Bos taurus	12	3	130	10	14	2	32	3
Sus s. domesticus	25	4	97	19	21	6	20	5
Ovis/Capra	27	5	143	31	17	5	15	2
Canis familiaris			13	2	4	2		
Specii domestice	64	12	383	62	56	15	67	10
Cervus elaphus	16	2	78	6	10	2	6	2
Capreolus c.	15	2	90	9	8	2	13	2
Sus s. ferrus	5	2	72	8	6	2	8	2
Bos primigenius	1	1	5	1			3	1
Lepus europaeus			2	1			2	1
Vulpes v.								
Lutra lutra			1	1				
Carnivora			2	1				
Specii sălbatice	37	7	250	27	24	6	32	8
Sp. determinate	101	19	633	89	80	21	99	18
Bos/Cervus	4		53		3		2	
Ovic/Capreolus	18		125		12		18	
Sus sp.			4					
Coaste			54					
Așchii	25		231		36		48	
Total eșantion	148		1100		131		167	

continuare

	F. 853		F. 884		Total orizont 3a			
Specii	NISP	NMI	NISP	NMI	NISP	%	NMI	%
Bos taurus	17	3	34	4	239	19,43	25	12,57
Sus s. domesticus	50	5	24	7	237	19,27	46	23,11
Ovis/Capra	42	5	34	6	278	22,6	54	27,14
Canis familiaris	3	1			20	1,63	5	2,51

	F. 853		F. 884		Total orizont 3a			
Specii domestice	112	14	92	17	774	62,93	130	65,33
Cervus elaphus	27	3	14	4	151	12,28	19	9,55
Capreolus c.	13	1	24	3	163	13,25	19	9,55
Sus s. ferrus	12	2	15	3	118	9,59	19	9,55
Bos primigenius	1	1	1	1	11	0,9	5	2,51
Lepus europaeus	3	1	2	1	9	0,73	4	2,01
Vulpes vulpes	1	1			1	0,08	1	0,5
Lutra lutra					1	0,08	1	0,5
Carnivora					2	0,16	1	0,5
Specii sălbatice	57	8	56	12	456	37,07	69	34,67
Sp. determinate	169	23	148	29	1230	100	199	100
Bos/Cervus	12		4		78			
Ovic/Capreolus	23		8		204			
Sus sp.			7		11			
Coaste	41		35		130			
Așchii	94		59		493			
Total eșantion	339		261		2146			

Tabel 6. Distribuția oaselor pe regiuni corporale în 3a, str. 3.4. / Body part distribution in the building stage 3a, layer 3.4.

	Vita						Porc			
Complex	H3c-1	H3c-2	H3c-3	F. 721	F. 853	F. 884	H3c-1	H3c-2	H3c-3	F. 721
Neurocraniu/ ossa corni	1	6		4	2		4	4		
Viscerocr.	1	9	2	1	3	3	1	11	5	
Dentes sup.		5	1			1	2	1		
Mandibula	2	7	1	4	3	3	1	21	5	6
Dentes inf.		6		1		1		5	1	
Atlas		2		1		1	1			
Axis		1				1				
Vertebrae	1	5	1	3	2	3	2	1	2	2
Sacrum		2								
Costae	1	10	4	4	1	6	2	9	2	5
Scapula		3		3		1	1	5	3	
Humerus		4	1	1			2	3	2	
Radius		6					1	5		1
Ulna		4		2				1		

	Vita						Porc			
Carpalia		2		1		1	1			
Metacarpus		7	3			2		2		
Pelvis		7		1		1	2	3	1	1
Femur	2	5			1	1		7		
Patella										
Tibia		6		2	1	3	1	11		3
Fibula							2	2		
Talus		2								
Calcaneus		3						1		1
Tarsalia		5				1	1	1		
Metatarsus	1	8	1	1	3	2		2		1
Phalanx 1	1	8		1		2	1	1		
Phalanx 2		4		1		1				
Phalanx 3	1	3		1	1			1		
Metapodalia	1									
Total	12	130	14	32	17		25	97	21	20

cotinuaire

	Porc		Ovicaprine					Cerb		
Complex	F. 853	F. 884	H3c-1	H3c-2	H3c-3	F. 721	F. 853	F. 884	H3c-1	H3c-2
Neurocranium/ ossa corni	4		2	8				2	1	8
Viscerocr.	3	4		7	1	1			1	1
Dentes sup.	1			3			1			
Mandibula	6	4	5	40	5	2	10	5	1	11
Dentes inf.				1			1	2		1
Atlas	2			1						
Axis				2		1				
Vertebrae	3			4		1		2	1	3
Sacrum			2							1
Costae	12		3	9	2	3	6	1	1	1
Scapula	2		1	4	1		3	2	1	3
Humerus	1	4	2	8	1	1	3	1		5
Radius	2	2	3	12	3	1	5	2		2
Ulna	1	1		3	1				1	1
Carpalia		1						1		1
Metacarpus	1	2	2	3		1		3	1	7
Pelvis	1			6			2	2	1	5

	Cerb				Căprior				
Tibia			4	2	3	7	1	2	3
Fibula									
Talus						1		1	
Calcaneus			1			1			
Tarsalia			1						
Metatarsus				1	4	13		2	1
Phalanx 1	1					1		1	
Phalanx 2	1					1			
Phalanx 3			2	1					
Metapodalia			1			7		2	
Total	10	6	27	14	15	90	8	13	13

continuare

	Mistreț						
	F. 884	H3c-1	H3c-2	H3c-3	F. 721	F. 853	F. 884
Complex							
Neurocraniu/ ossa corni	1		6				
Viscerocr.	2		3		3		1
Dentes sup.			1				1
Mandibula	3		9			1	1
Dentes inf.			2	1		2	
Atlas			1		1		
Axis			1				
Vertebrae			2		1		
Sacrum							
Costae							1
Scapula			3	1			2
Humerus	3		5	1		1	1
Radius	2	1	3		1	1	1
Ulna			5		1		
Carpalia							
Metacarpus	4		4			2	1
Pelvis	1		2	1		2	1
Femur			4		1		
Patella							
Tibia	3	1	2				1
Fibula			2				1
Talus		2	5	1			
Calcaneus		1	4			1	1

	Mistreț						
Tarsalia							
Metatarsus	5		3			1	2
Phalanx 1			4	1		1	
Phalanx 2							
Phalanx 3							
Metapodalia			1				
Total	24	5	72	6	8	12	15

Tabel 7. Distribuția speciilor în orizontul 2b. / Species distribution in the building stage 2b.

	Locuința H3b-1			
Specii	NISP	%	NMI	%
Bos taurus	182	22,17	13	16,46
Sus s. domesticus	122	14,86	15	18,99
Ovis/Capra	119	14,49	14	17,72
Canis familiaris	9	1,1	2	2,53
Specii domestice	432	52,62	44	55,7
Cervus elaphus	171	20,83	11	13,92
Capreolus c.	87	10,6	11	13,92
Sus s. ferrus	104	12,67	8	10,13
Bos primigenius	17	2,07	3	3,8
Lepus europaeus	8	0,97	1	1,26
Vulpes v.	2	0,24	1	1,26
Specii sălbatice	389	47,38	34	44,3
Sp. determinate	821	100	78	16,46
Bos sp.	7			
Bos/Cervus	67			
Ovic/Capreolus	22			
Coaste	22			
Așchii	158			
Total eșantion	1097			

Tabel 8. Distribuția oaselor pe regiuni corporale în orizontul 2b (locuința H3b-1). / Body part distribution in the building stage 2b (house H3b-1).

H3b-1	Vită	Porc	Ovic	Cerb	Căprior	Mistreț	Bour
Neurocraniu/ ossa corni	5	10	11	5	8	5	
Viscerocr.	8	17	3	3	5	8	
Dentes sup.	7	1	4	4		5	
Mandibula	11	21	23	17	16	7	

H3b-1	Vită	Porc	Ovic	Cerb	Căprior	Mistreț	Bour
Dentes inf.	3	1	4	3		3	
Atlas	3	2	1	1		2	
Axis			1	2			
Vertebrae	14	1	2	13		2	
Sacrum	1						
Costae	15	22	22	9	1	7	1
Scapula	5	6	4	10	7	7	
Humerus	11	6	4	8	6	8	1
Radius	13	6	13	9	9	3	2
Ulna	2	1	1	3	3	2	
Carpalia	7			4		1	
Metacarpus	10	6	2	11	6	2	2
Pelvis	6	3	3	7	3	4	
Femur	10	2		7		3	
Patella				1			
Tibia	5	3	4	9	8	7	1
Fibula		3				1	
Talus	5		1	5	1	10	
Calcaneus	2	1	2	4	1	3	
Metatarsus	11	3	7	17	10	4	3
Tarsalia	1			5			2
Phalanx 1	13	4	3	3	1	9	3
Phalanx 2	5	2		8			2
Phalanx 3	4		1	3		1	
Metapodalia	5	1	3		2		
Total	182	122	119	171	87	104	17

Table 9. Distribuția speciilor în orizontul de construcție 2a. / Species distribution in the building stage 2a.

Complexe	F. 205	F. 351 (F. 373)	F. 191	F. 54	Total		Total	
					NISP	%	NMI	%
Bos taurus	33	58	10	2	103	22,25	9	16,07
Sus s. domesticus	11	45	9		65	14,04	9	16,07
Ovis/Capra	10	53	9		72	15,55	10	17,86
Canis familiaris		4			4	0,86	1	1,79
Specii domestice	54	160	28	2	244	52,7	29	51,79
Cervus elaphus	48	58	10		116	25,05	8	14,29
Capreolus c.	20	27	4	1	52	11,23	7	12,5
Sus s. ferrus	10	22	2	2	36	7,77	5	8,93

Complexe	F. 205	F. 351 (F. 373)	F. 191	F. 54	Total		Total	
					NISP	%	NMI	%
Bos primigenius	1	4			5	1,08	2	3,56
Lepus europaeus	1	4		2	7	1,51	2	3,56
Vulpes v.		1			1	0,22	1	1,79
Ursus arctos		1			1	0,22	1	1,79
Felis silvestris		1			1	0,22	1	1,79
Specii sălbatice	80	118	16	5	219	47,3	27	48,21
Sp. determinate	134	278	44	7	463	100	56	100
Bos sp.		1			1			
Bos/Cervus	4	20	17		41			
Ovic/Capreolus	4	4			8			
Coaste	1	32			33			
Așchii	8	53	8	2	71			
Total eșantion	151	388	69	9	617			

Tabel 10. Distribuția oaselor pe regiuni corporale în orizontul 2a. / Body part distribution in the building stage 2a.

Complexe	Vită				Porc			Ovicaprine		
	F. 205	F. 351	F. 191	F. 54	F. 205	F. 351	F. 191	F. 205	F. 351	F. 191
Neurocraniu/ ossa corni		2	1			3			3	
Viscerocr.	2	2			1	6	1		5	
Dentes sup.	2	3	1		1	1		1		
Mandibula	3	7			1	11	1	1	6	1
Dentes inf.	1			1				1	1	
Axis								3		
Vertebrae	3	7							3	
Costae	1	2	5		1	1	4	1	3	5
Scapula	1	1			1	3		1	3	
Humerus	2	3	2			2			4	
Radius	1	3			2	2			4	1
Ulna					2	3			1	
Carpalia	3	2								
Metacarpus	2	1				1	1		2	
Pelvis	1	3			1	3			1	
Femur	1	1				1			3	
Patella		2								
Tibia	1	2			1				4	
Fibula						4	1			

	Vită				Porc				Ovicaprine		
Talus									2		
Calcaneus	2	2	1						2		
Metatarsus	4	7		1		1		2	6		
Tarsalia		1									
Phalanx 1	2	1				2	1				1
Phalanx 2	1	3				1					
Phalanx 3											
Metapodalia		2									1
Total	33	58	10	2	11	45	9	10	53		9

continuare

	Cerb			Căprior				Mistreț		
Complexe	F. 205	F. 351	F. 191	F. 205	F. 351	F. 191	F. 54	F. 205	F. 351	F. 191 + F54
Neurocraniu/ ossa corni	2	5		1	1				1	
Viscerocr.	1	2	1	1					1	
Dentes sup.										1
Mandibula	3	4		3	7	1			1	1
Dentes inf.	1	1								
Atlas									1	
Axis			1							
Vertebrae	6	3								
Costae	1		1			1				
Scapula	1	3	1						1	
Humerus	3	4		5	3	1		2	3	
Radius	1	6		2				1		
Ulna	1	1	1							
Carpalia	2	2	1							
Metacarpus	2	3		5	4			1		
Pelvis	2	6	2	1					1	
Femur				1	1		1		1	1
Tibia	6	6			3			1	5	
Talus	1	1						1	1	
Calcaneus	1	2			2			3	1	
Metatarsus	7	4		1	4	1			1	1
Tarsalia	1		1						1	
Phalanx 1	5	3								
Phalanx 2	1	2	1						1	

	Cerb			Căprior				Mistreț		
Phalanx 3									1	
Metapodalia					2			1	1	
Total	48	58	10	20	27	4	1	10	22	4

Tabel 11. Distribuția speciilor în stratul 1g1. / Species distribution in the layer 1g1.

Gr. 370	NISP	%	NMI	%
Bos taurus	30	20,55	3	13,64
Sus s. domesticus	23	15,75	3	13,64
Ovis/Capra	31	21,23	6	27,27
Canis familiaris	3	2,05	1	4,55
Specii domestice	87	59,58	13	59,1
Cervus elaphus	28	19,18	4	18,18
Capreolus c.	19	13,01	3	13,63
Sus s. ferrus	12	8,22	2	9,09
Specii sălbatice	59	40,41	9	40,9
Specii determinate	146	100	22	100
Bos/Cervus	12			
Coaste	12			
Așchii	32			
Total eșantion	202			

Tabel 12. Distribuția oaselor pe regiuni corporale în stratul 1g1. / Body part distribution in the layer 1g1.

Gr. 370	Vită	Porc	Ovic.	Cerb	Căprior	Mistreț
Neurocraniu/ ossa corni	3	2	4	1		
Viscerocr.	2	1		4		2
Dentes sup.	1		1			
Mandibula		3	8	2	6	1
Dentes inf.				1		
Axis			1			
Vertebrae	4		1	2		1
Costae		3	3			
Scapula	3	1		3		
Humerus	2	1	1	1		
Radius	1	1	3	1	2	1
Ulna	2		1	1	1	1
Carpalia	2					
Metacarpus			1	2	1	2

Gr. 370	Vită	Porc	Ovic.	Cerb	Căprior	Mistreț
Pelvis	1	5		2		
Femur	1	2		1		1
Tibia	3	1	2			2
Fibula		1				
Talus	1				1	
Calcaneus		1	2	1		1
Metatarsus	2	1	2	3	8	
Tarsalia			1	1		
Phalanx 2	2			2		
Total	30	23	31	28	19	12

Table 13. Distribuția speciilor în stratul 1g2. / Species distribution in the layer 1g2.

Complexe	F. 448	H1g2-1	NISP	%	NMI	%
Bos taurus	2	14	16	13,01	3	16,67
Sus s. domesticus	2	12	14	11,38	2	11,11
Ovis/Capra	3	32	35	28,45	4	22,22
Specii domestice	7	57	65	52,85	9	50
Cervus elaphus	8	22	30	24,39	4	22,22
Capreolus c.	3	9	12	9,76	2	11,11
Sus s. ferrus	3	11	14	11,38	2	11,11
Bos primigenius		2	2	1,63	1	5,56
Specii sălbatice	14	45	58	47,15	9	50
Sp. determinate	21	102	123	100	18	100
Bos/Cervus	2	8	10			
Ovis/Capreolus		11	11			
Coaste	17		17			
Așchii	25	56	81			
Total eșantion	65	177	242			

Table 14. Distribuția oaselor pe regiuni corporale în stratul 1g2. / Body part distribution in the layer 1g2.

	Vită	Porc	Ovic	Cerb	Căprior	Mistreț	Bour
Neurocraniu/ ossa corni	1	2	1	2			
Viscerocr.	1	1		2	1	2	
Dentes sup.	1					2	
Mandibula	2	1	3	3		1	
Dentes inf.		1		1			
Atlas	2			1			

	Vită	Porc	Ovic	Cerb	Căprior	Mistreț	Bour
Axis				1			
Vertebrae		1	1				
Sacrum							
Costae		1	6				
Scapula		1	1		2		
Humerus	1	2	2		1	1	
Radius		1	4	1		1	1
Ulna		1	1		1		
Carpalia	2			2	1		
Metacarpus	1		3	3	1		
Pelvis			3	1			1
Femur	1		2	2			
Patella					1		
Tibia			3	3	1	2	
Talus			1	1			
Calcaneus			1	1			
Metatarsus			2	1	3		
Tarsalia			1			1	
Phalanx 1	1			1		1	
Phalanx 2	1	1		4		1	
Phalanx 3	1						
Metapodalia	1	1				2	
Total	16	12	35	30	12	14	2

Tabel 15. Ponderea speciilor în complexele din S. I-III, pe nivele culturale. / Species frequencies in complexes of S. I-III.

Taxoni	Vinča B1/Szalkalhat		Vinča C1		Vinča C2		Vinča C1+C2	
	Total	%	Total	%	Total	%	NISP	%
Bos taurus	332	42,46	359	20,84	331	21,3	690	21,06
Sus s. domesticus	103	13,17	326	18,92	224	14,4	550	16,79
Ovis/Capra	107	13,68	366	21,24	257	16,6	623	19,02
Canis familiaris	3	0,38	21	1,22	16	1,03	37	1,13
Specii domestice	545	69,69	1072	62,22	828	53,3	1900	58
Cervus elaphus	80	10,23	239	13,87	345	22,2	584	17,83
Capreolus c.	42	5,37	211	12,25	170	11	381	11,63
Sus s. ferrus	74	9,46	168	9,75	166	10,7	334	10,2
Bos primigenius	18	2,3	17	0,99	24	1,55	41	1,25
Lepus europaeus	15	1,92	12	0,69	15	0,96	27	0,82

	Vinča B1/Szakálhat		Vinča C1		Vinča C2		Vinča C1+C2	
Felis silvestris	3	0,38			1	0,06	1	0,03
Martes martes	2	0,26						
Meles meles	1	0,13						0,12
Vulpes vulpes	1	0,13	1	0,06	3	0,19	4	0,03
Lutra lutra	1	0,13	1	0,06			1	0,03
Ursus arctos					1	0,06	1	0,06
Carnivora			2	0,11			2	42
Specii sălbatice	237	30,31	651	37,78	725	46,7	1376	21,06
Sp. determinate	782	100	1723	100	1553	100	3276	100
Bos sp.	11	10,23			8		8	
Bos/Cervus	98	5,37	129		130		259	
Ovic/Capreolus	9		228		41		269	
Sus sp.	12		11				11	
Coaste	93		208		84		292	
Așchii	384		710		342		1052	
Total eșantion	1389		3009		2158		5167	

Tabel 16. Testul Chi2 aplicat pe loturile din nivelele de construcție Szakálhat, Vinča C1 și C2. / Chi² test applied on the Szakálhat, Vinča C1 and C2 samples from the building levels.

Valori	Szakálhát		Vinča C1		Vinča C2		Total
	Obs.	Teor.	Obs.	Teor.	Obs.	Teor.	
Bos taurus	332	194	360	441	331	388	1023
Sus s. domesticus	103	126	340	288	224	253	667
Ovis/Capra	107	140	373	318	257	280	737
Cervus elaphus	80	128	251	291	345	257	676
Capreolus c.	42	80	213	183	170	261	425
Sus s. ferrus	74	77	169	176	166	255	409
Bos primigenius	18	11	17	26	24	23	59
Total	756		1723		1517		3996
	χ^2 - 244,53		df-12		p-0,000		

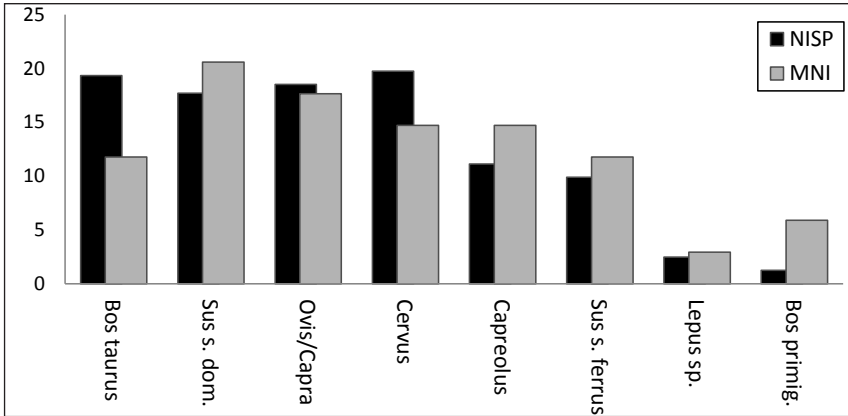

Fig. 1. – Distribuția speciilor în locuințele fazei de construcție 3b, str. 3.7. / Species distribution in the building stage 3b, layer 3.7.

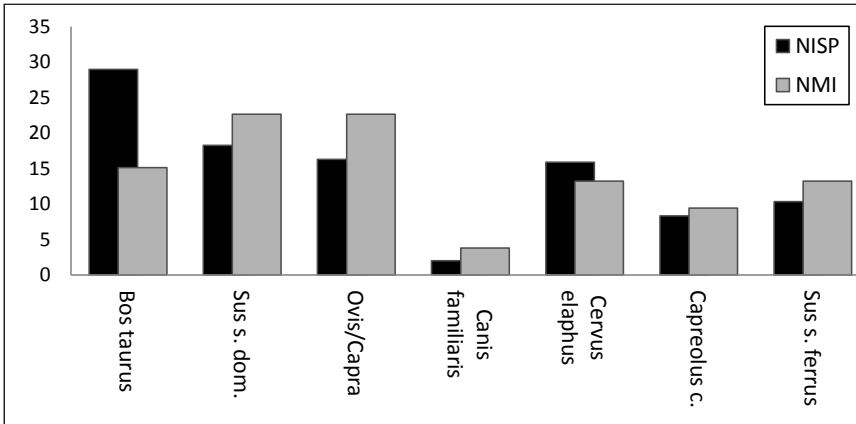

Fig. 2. – Distribuția speciilor în faza de construcție 3b, str. 3.5. / Species distribution in the building stage 3b, layer 3.5.

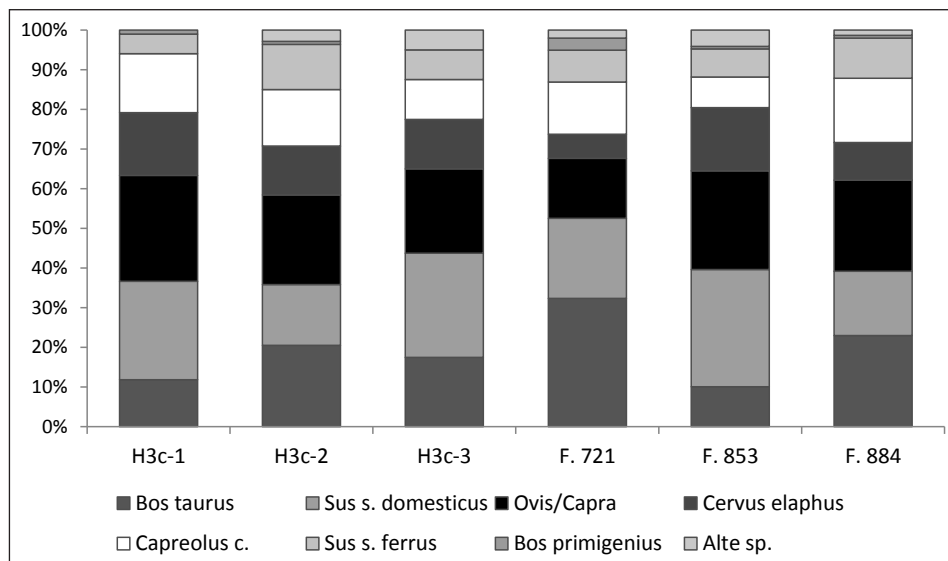

Fig. 3. – Distribuția speciilor în locuințele fazei de construcție 3a, str. 3.4. / Species distribution in the building stage 3a, layer 3.4.

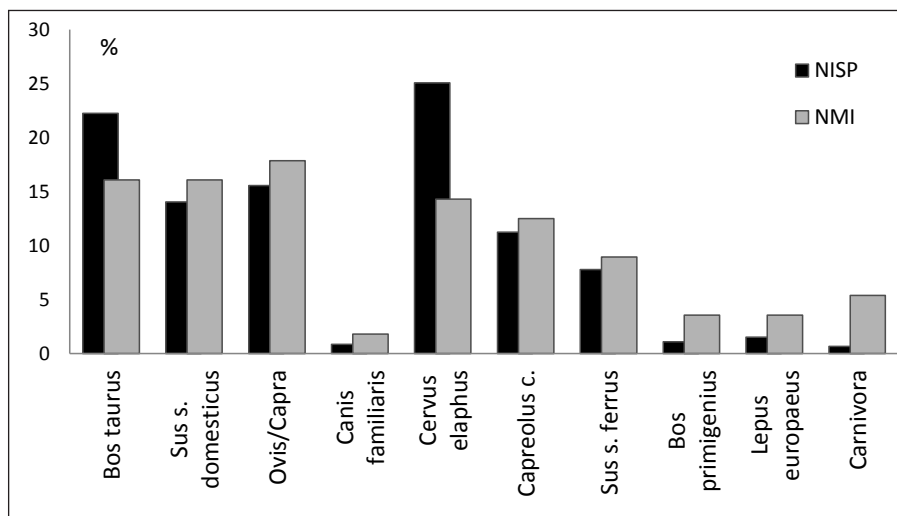

Fig. 4. – Distribuția speciilor în orizontul de construcție 2a. / Species distribution in the building stage 2a.

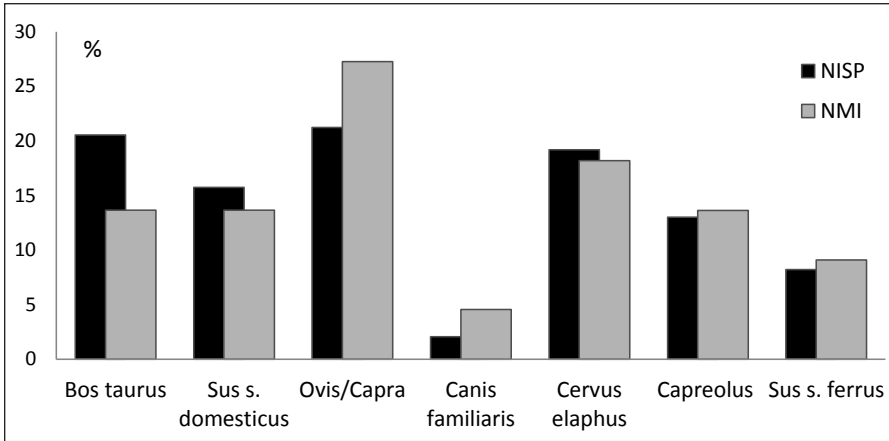

Fig. 5. – Distribuția speciilor în stratul 1g1. / Species distribution in the layer 1g1.

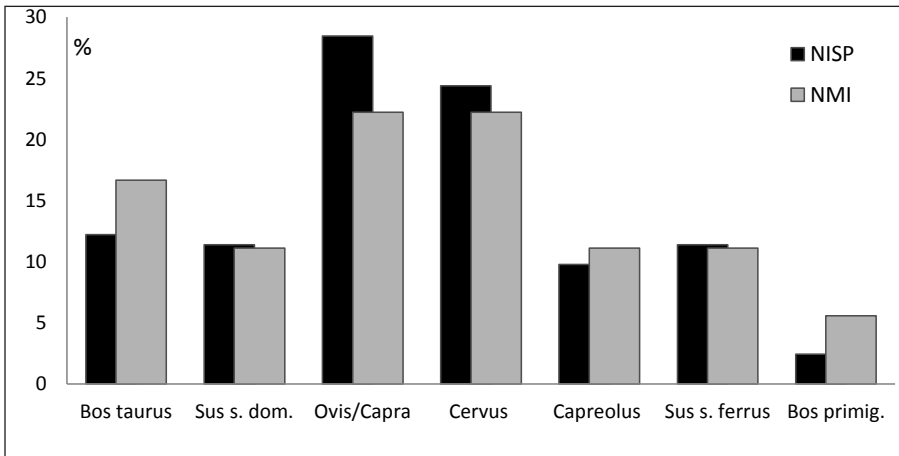

Fig. 6. – Distribuția speciilor în stratul 1g2. / Species distribution in the layer 1g2.